

Proloog

Bij gevallen gratie en vaandels

Bayrd kneep met duim en wijsvinger in de munt en kreeg een onbehaaglijk gevoel toen hij het metaal voelde meegeven. Hij deed zijn duim omhoog. De koperen munt droeg nu duidelijk zijn duimafdruk, waarin het flakkerende fakkellicht werd weerkaatst. Hij voelde zich verkild, alsof hij de nacht in een kelder had doorgebracht.

Zijn maag knorde. Alweer.

De fakkels knetterden in een harde windvlaag uit het noorden. Bayrd zat met zijn rug tegen een grote steen midden in het legerkamp. De andere mannen warmden hun handen bij de verschillende vuurplaatsen en mopperden hongerig; hun voedselvoorraad was allang bedorven. Enkele soldaten stalden hun metalen voorwerpen – zwaarden, pantsergespen, maliën – op de grond uit, als linnen dat ze te drogen legden. Misschien hoopten ze dat het metaal weer hard zou worden als de zon opkwam.

Bayrd rolde de zacht geworden munt tot een balletje tussen zijn vingers. Het Licht beware ons, dacht hij. Licht... Hij liet het balletje op het gras vallen en pakte de stenen weer op waaraan hij had gewerkt.

‘Ik wil weten wat hier is gebeurd, Karam!’ snauwde heer Jarid. Hij en zijn raadgevers stonden bij een tafel die bezaaid lag met kaarten. ‘Ik wil weten hoe ze zo dichtbij hebben kunnen komen, en ik wil het hoofd van die verrekte Duistervriend van een Aes Sedai-koningin!’ Jarid sloeg met zijn vuist op tafel. Vroeger was er nooit

zoveel waanzinnige hartstocht in zijn ogen te zien geweest, maar hij was veranderd door de druk die op zijn schouders rustte; door de verloren proviand, de vreemde gebeurtenissen in de nacht.

Achter Jarid lag de bevelstent overhoop. Jarids haar – dat lang was geworden tijdens hun verbanning – wapperde om zijn hoofd en zijn gezicht werd gebaad in grillig fakkellicht. Er hingen nog stukjes dood gras aan zijn jas, van toen hij de omgevallen tent uit was gekropen.

Stomverbaasde bedienden porden tegen de ijzeren tentharingen die – net als al het andere metaal in het kamp – zacht waren geworden. De bevestigingsringen van de tent waren uitgerekt en geknapt als warme was.

Het rook ook niet zoals het hoorde. Er hing een bedompte lucht, als in een kamer waar al jaren niemand meer is geweest. Op een open plek in het bos hoorde het niet naar oeroud stof te ruiken. Bayrds maag knorde weer. Licht, wat zou hij graag iets te eten hebben. Hij richtte zijn aandacht op zijn werk en klopte met een van de stenen op de andere.

Hij hield de stenen vast zoals zijn oude opa hem had geleerd toen hij nog een jongen was. Zijn aandacht voor de stenen die hij bewerkte hielp de honger en kou op afstand te houden. Er was in ieder geval nog iets massief in deze wereld.

Heer Jarid keek fronsend zijn kant op. Bayrd was een van de tien mannen die Jarid vannacht had aangewezen om hem te bewaken. ‘Ik zál Elaynes hoofd krijgen, Karam,’ zei Jarid, die zich weer omdraaide naar zijn kapiteins. ‘Deze onnatuurlijke nacht is het werk van haar heksen.’

‘Haar hoofd?’ Eri’s sceptische stem kwam van de zijkant. ‘En hoe moeten we u dat hoofd bezorgen?’

Heer Jarid draaide zich om, net als de anderen rondom de met fakkels verlichte tafel. Eri staaarde naar de lucht; op zijn schouder droeg hij een teken: een gouden everzwijn dat voor een rode speer uit stormde. Het was het kenmerk van heer Jarids persoonlijke wacht, maar Eri klonk niet erg eerbiedig. ‘Hoe moeten we dat hoofd eraf krijgen, Jarid? Het eraf bijten, soms?’

Iedereen in het kamp werd stil van die opstandige vraag. Bayrd onderbrak aarzelend zijn werk. Goed, er werd al een tijdje gekletst dat heer Jarid zo warrig was geworden, maar dit?

Jarid begon te sputteren en zijn gezicht liep rood aan van woede. ‘Hoe durf je zo’n toon tegen me aan te slaan? Een van mijn eigen wachters?’

Eri bleef naar de bewolkte hemel kijken.

‘Ik hou twee maanden loon van je in,’ snauwde Jarid, maar zijn stem sloeg over. ‘Ik onthef je van je rang en tot nader order mag je latrines uitscheppen. Als je me nog eens aanspreekt, snij ik je tong eruit.’

Bayrd rilde in de koude wind. Eri was de beste man die ze hadden in wat er nog restte van hun rebellenleger. De andere wachters verplaatsten ongemakkelijk hun gewicht en hielden hun blik neergeslagen.

Eri keek naar de edele en glimlachte. Hij zei geen woord, maar eigenlijk hoefde dat ook niet. Zijn tong uitsnijden? Elk metalen voorwerp in het kamp was zacht als reuzel geworden. Jarids eigen mes, krom en gedraaid, lag op tafel; het was dun uitgerekt toen hij het uit de schede had getrokken. En zijn jas hing open; er hadden zilveren knopen op gezeten.

‘Heer Jarid...’ begon Karam. De jonge heer van een lager huis dat trouw aan hem had gezworen, had een smal gezicht en volle lippen. ‘Denkt u echt... denkt u echt dat dit het werk is van de Aes Sedai? Al het metaal in het kamp?’

‘Natuurlijk,’ blafte Jarid. ‘Wat zou het anders moeten zijn? Ga me nou niet vertellen dat jij die onzinverhaaltjes gelooft. De Laatste Slag? Bah.’ Hij keek weer naar de tafel. Daarop uitgerold, met kiezels op de hoeken om ze te verzwaren, lag een kaart van Andor.

Bayrd richtte zijn aandacht weer op zijn stenen. *Hak, hak, hak.* Leisteen en graniet. Het had wat moeite gekost om geschikte stukken van elk te vinden, maar zijn opa had Bayrd allerlei soorten stenen leren herkennen. De oude man had zich verraden gevoeld toen Bayrds vader was vertrokken om slager te worden in de stad, in plaats van in het familiebedrijf te blijven werken.

Zacht, glad leisteen. Bultig, ribbelig graniet. Ja, sommige dingen in de wereld waren nog steeds massief. Een paar dingen. Tegenwoordig was er niet veel meer waar je op kon rekenen. Ooit onverzettelijke edelen waren nu zo zacht als... nou, zo zacht als metaal. De hemel was kolkend zwart en moedige mannen – mannen naar wie Bayrd lang had opgekeken – lagen ’s nachts trillend en jammerend in hun dekenrol.

‘Ik ben ongerust, Jarid,’ zei Davies. Heer Davies was een oudere man en kwam het dichtst in de buurt van wat je Jarids vertrouweling zou kunnen noemen. ‘We hebben al dagen niemand meer gezien. Geen boeren, geen soldaten van de koningin. Er is iets aan de hand. Er is iets mis.’

‘Ze heeft de mensen weggehaald,’ grauwde Jarid. ‘Ze bereidt een aanval voor.’

‘Volgens mij negeert ze ons, Jarid,’ zei Karam, kijkend naar de hemel. Er kolkten nog steeds wolken. Het leek maanden geleden dat Bayrd nog een heldere hemel had gezien. ‘Waarom zou ze moeite doen? Onze mannen komen om van de honger. Al ons eten bederft. De voortekenen...’

‘Ze probeert ons onder druk te zetten,’ hield Jarid vol, met grote, hartstochtelijke ogen. ‘Dit is het werk van de Aes Sedai.’

Ineens viel er een stilte over het kamp. Stilte, op Bayrds stenen na. Hij had zich nooit echt een slager gevoeld, maar hij had een thuis gevonden bij de wacht van zijn heer. Koeien aan repen snijden of mannen aan repen snijden, het was opmerkelijk gelijksoortig werk. Het zat hem dwars hoe moeiteloos hij van het een was overgestapt naar het ander.

Hak, bak, hak.

Eri draaide zich om. Jarid keek argwanend naar de wachter, alsof hij al klaarstond om hem een nog zwaardere straf op te leggen.

Hij is niet altijd zo erg geweest, dacht Bayrd. Hij wilde de troon voor zijn vrouw, maar welke edele zou dat niet willen? Jarid Sarand. Het viel niet mee om de man achter die naam te zien. Bayrds familie eerbiedigde het huis Sarand al generaties lang.

Eri beende weg bij de bevelstent.

‘Waar denk jij dat je heen gaat?’ brulde Jarid.

Eri reikte naar zijn schouder en scheurde het teken van de huiswacht van Sarand eraf. Hij smeed het opzij, verliet de kring van fakkellicht en liep de nacht in, de noordenwind in.

De meeste mannen in het kamp waren niet gaan slapen. Ze zaten om de vuurkuilen heen, verlangend naar warmte en licht. Een enkeling probeerde gras, bladeren of repen leer te koken om maar iets, wat dan ook, te eten te hebben.

Ze stonden op en keken Eri na.

‘Lafaard,’ schold Jarid. ‘Na alles wat we hebben doorstaan, loopt hij nú weg. Alleen omdat het een beetje moeilijk wordt.’

‘De mannen verhóngerden, Jarid,’ herhaalde Davies.

‘Daar ben ik me van bewust. Ontzettend fijn dat je me bij elke verrekte gelegenheid die je krijgt over al onze problemen vertelt.’ Jarid veegde zijn voorhoofd af met een trillende hand, waarmee hij vervolgens op zijn kaart sloeg. ‘We zullen een stad moeten aanvallen; we kunnen haar niet voorblijven nu ze weet waar we zijn. Wittebrug. We nemen het in en vullen onze voorraden aan. Haar Aes Sedai moe-

ten verzwakt zijn na de stunt die ze vanavond hebben uitgehaald, anders had ze wel aangevallen.'

Bayrd tuurde de duisternis in. Er stonden enkele mannen met vechstokken en knuppels op. Een paar anderen vertrokken zonder wapens. Ze pakten hun dekenrollen en hesen ransels met kleding op hun schouders. Toen liepen ze langzaam het kamp uit, geruisloos als geesten. Er klonk geen gerammel van maliën of de gespen van pantsers. Er was niets van metaal meer over. Alsof de ziel eruit was gekrukt.

'Elayne durft niet in groten getale tegen ons op te treden,' zei Jarid, misschien om zichzelf te overtuigen. 'Er zal wel geharrewar zijn in Caemlin. Door al die huurlingen waar je het over had, Shiv. Of rellen, misschien. Elenia werkt Elayne natuurlijk tegen. Wittebrug. Ja, Wittebrug zou een uitstekende plek zijn. Als we die in handen hebben, snap je, hakken we de natie in tweeën. We rekruteren daar, dwingen de mannen in westelijk Andor onder onze banier, en dan gaan we naar... Hoe heet het ook alweer? Tweewater. Daar zouden we fitte mannen moeten kunnen vinden.' Jarid snoof. 'Ik hoor dat ze al tientallen jaren geen edele meer hebben gezien. Geef me vier maanden, dan heb ik een leger waar je u tegen zegt. Zo groot dat ze ons niet durft aan te vallen met haar heksen...'

Bayrd hield zijn steen in het fakkellicht. De kneep bij het maken van een goede speerpunt was om van buitenaf te beginnen en naar binnen toe te werken. Hij had met krijt de omtrekken op het leisteent getekend en vervolgens naar het midden toe gewerkt om de speerpunt grof te vormen. Daarna begon het fijnere werk: zachtjes kloppen om er kleinere scherven af te halen.

Hij had de ene kant eerder al voltooid; deze tweede helft was nu bijna klaar. Hij kon zijn opa bijna tegen hem horen fluisteren: *Wij zijn van het steen, Bayrd. Het maakt niet uit wat je vader zegt. In ons hart zijn wij van het steen.*

Nog meer soldaten verlieten het kamp. Vreemd, hoe weinig ze zeiden. Jarid merkte het eindelijk. Hij rechtte zijn rug en greep een van de fakkels, die hij hoog de lucht in stak. 'Wat gaan ze doen? Jagen? We hebben al weken geen wild meer gezien. Willen ze soms strikken uitzetten?'

Niemand antwoordde.

'Misschien hebben ze iets gezien,' mompelde Jarid. 'Of misschien denken ze dat alleen maar. Ik wil geen geklets meer horen over geesten en dat soort onzin; de heksen roepen verschijningen op om ons bang te maken. Dat is... Dat moet het zijn.'

Er klonk geruis. Karam zocht iets in zijn omgevallen tent. Hij haalde een buideltje tevoorschijn.

‘Karam?’ vroeg Jarid.

Karam keek naar Jarid, maar toen sloeg hij zijn blik neer en begon een geldbuidel aan zijn riem te binden. Halverwege stopte hij daarmee, begon te lachen en kieperde het buideltje om op zijn hand. De gouden munten die erin zaten, waren tot één klont samengesmolten, als varkensoren in een pot. Karam stopte de klont in zijn zak. Hij viste onder in de buidel en haalde er de resten van een ring uit. De bloedrode steen in het midden was onaangetast. ‘Waarschijnlijk niet eens meer genoeg om een appel van te kopen, tegenwoordig,’ mompelde hij.

‘Ik éís dat je me vertelt wat jullie gaan doen,’ grauwde Jarid. ‘Is dit jouw werk?’ Hij gebaarde naar de vertrekkende soldaten. ‘Moet dit soms een munterij voorstellen?’

‘Dit is niet mijn werk,’ antwoordde Karam met een beschaamde blik. ‘En ook niet echt jouw werk. Ik... Het spijt me.’

Karam liep weg bij het fakkellicht. Bayrd was verbaasd. Karam en Jarid waren al vrienden sinds hun jeugd.

Heer Davies was de volgende die wegliep, haastig achter Karam aan. Wilde hij proberen de jongere man tegen te houden? Maar nee, hij liep met Karam mee. Ze verdwenen samen in het donker.

‘Ik zal jullie hiervoor laten opjagen!’ riep Jarid hem met schrille stem na. Paniekerig. ‘Ik word de gemaal van de koningin! Geen mens zal jullie, of enig lid van jullie huis, de komende tien generaties nog onderdak of bijstand bieden!’

Bayrd keek weer naar de steen in zijn hand. Nog maar één stap over: het polijsten. Een goede speerpunt moest enigszins gepolijst worden om hem scherp te maken. Hij haalde een ander stuk graniet tevoorschijn dat hij met dat doel had opgeraapt en begon er voorzichtig de rand van het leisteel mee te slijpen.

Kennelijk herinner ik me dit beter dan ik had verwacht, dacht hij terwijl heer Jarid bleef tieren.

Het had iets meeslepends, het maken van die speerpunt. De eenvoudige handelingen leken zijn somberheid te verdrijven. Er lag de laatste tijd een schaduw over Bayrd, en ook over de rest van het kamp. Alsof... alsof hij niet in het licht kon staan, ook al deed hij nog zo zijn best. Elke morgen werd hij wakker met een gevoel alsof iemand die hij liefhad was overleden.

Het zou je kunnen verpletteren, die wanhoop. Maar door iets te scheppen – het maakte niet uit wat – vocht hij terug. Het was iets

wat hij kon doen om... hém uit te dagen. Degene over wie niemand sprak. Degene van wie ze allemaal wisten dat hij hierachter zat, ongeacht wat heer Jarid beweerde.

Bayrd stond op. Hij zou de speerpunt later nog wat meer polijsten, maar het werkstuk zag er al best goed uit. Hij pakte zijn houten speerschacht – de metalen punt was er afgevallen toen het kwaad het kamp had aangeraakt – en bond de nieuwe speerpunt erop zoals zijn opa hem al die jaren geleden had geleerd.

De andere wachters keken naar hem. ‘We zullen er nog meer nodig hebben,’ zei Morear. ‘Als jij die zou willen maken...’

Bayrd knikte. ‘We kunnen onderweg wel even langs de helling gaan waar ik het leisteek heb gevonden.’

Jarid hield eindelijk op met brullen. Zijn ogen waren groot in het fakkellicht. ‘Nee. Jullie zijn mijn lijfwacht. Jullie mogen me niet trotseren!’

De edele sprong met moorddadige ogen op Bayrd af, maar Morear en Rosse grepen hem van achteren vast. Rosse leek zelf te schrikken van zijn muiterij, maar hij liet niet los.

Bayrd pakte nog een paar dingen die bij zijn dekenrol lagen. Daarna knikte hij naar de anderen, en ze liepen met hem mee; acht man uit heer Jarids persoonlijke wacht, die de tegenstribbelende edele meesleurden door de resten van hun kamp. Ze liepen langs smeulende vuren en omgevallen tenten, achtergelaten door mannen die nu in grotere aantallen de duisternis naar het noorden in liepen. De wind in.

Aan de rand van het kamp koos Bayrd een mooie, stevige boom uit. Hij gebaarde naar de anderen, die het touw aanpakten dat hij had meegenomen en vervolgens heer Jarid aan de boom vastbonden. De man bleef sputteren totdat Morear hem een zakdoek voor zijn mond bond.

Bayrd stapte naar Jarid toe en legde een waterbuidel in de holte van zijn elleboog. ‘Niet te veel worstelen, anders laat u hem vallen, heer. Het zou niet al te moeilijk moeten zijn om die doek voor uw mond weg te krijgen – zo strak zit hij volgens mij niet – en de waterbuidel op te tillen om te drinken. Hier, ik zal de kurk er alvast uithalen.’

Jarid keek Bayrd vernietigend aan.

‘Dit gaat niet om u, heer,’ zei Bayrd. ‘U hebt mijn familie altijd goed behandeld. Maar we kunnen het niet hebben dat u achter ons aan komt en ons het leven zuur maakt. Er is gewoon iets wat we moeten doen, en u weerhoudt ons daarvan. Misschien had iemand

eerder iets moeten zeggen. Nou ja, het is niet anders. Soms laat je het vlees net iets te lang hangen en kun je de hele bout weggoeien.’

Hij knikte naar de anderen, die snel hun dekenrollen verzamelden. Hij vertelde Rosse waaraan hij goed steen voor speerpunten kon herkennen en stuurde hem naar de leistenhelling.

Bayrd draaide zich weer om naar de tegenstribbelende heer Jarid. ‘Dit komt niet door de heksen, heer. Dit komt niet door Elayne... of eigenlijk zou ik haar natuurlijk de koningin moeten noemen. Grappig, zo’n mooi jong ding als koningin. Ik zou haar liever op mijn knie hebben in een herberg dan voor haar te buigen, maar Andor zal een leider nodig hebben die ons aanvoert tijdens de Laatste Slag, en die leider is niet uw vrouw. Het spijt me.’

Jarid zakte tegen de boom en de woede leek uit hem weg te ebben. Hij huilde nu. Dat was een merkwaardige aanblik.

‘Ik zal mensen die we tegenkomen – als we iemand tegenkomen – vertellen waar u bent,’ beloofde Bayrd, ‘en zeggen dat u waarschijnlijk wel een paar kostbaarheden bij u hebt. Dan komen ze u misschien halen.’ Hij aarzelde. ‘U had niet in de weg moeten staan. Iedereen schijnt te weten wat er komen gaat, behalve u. De Draak is herrezen, oude banden zijn verbroken, eerdere geloften zijn niet langer geldig... en ik mag hangen als ik Andor zonder mij naar de Laatste Slag laat gaan.’

Bayrd liep de nacht in en legde zijn nieuwe speer op zijn schouder. *Ik heb trouwens een eed die ouder is dan die aan uw familie. Een eed die de Draak zelf niet ongedaan kon maken.* Het was een eed aan het land. De stenen zaten in zijn bloed, en zijn bloed zat in de stenen van Andor.

Bayrd riep de anderen mee, en ze vertrokken naar het noorden. Achter hen in de nacht jammerde hun heer, alleen, toen de geesten zich door het kamp begonnen te bewegen.

Talmanes trok aan Selfars leidsels, en het paard danste en gooide met zijn hoofd. De ruïn leek gretig. Misschien voelde hij de ongerustheid van zijn meester aan.

Er hing dichte rook in de nachtlucht. Overal klonk geschreeuw. Talmanes leidde de Bond over een weg vol vluchtelingen, hun gezichten besmeurd met roet. Ze bewogen zich voort als drijvend wrakhout op een modderige rivier.

De mannen van de Bond keken bezorgd naar de vluchtelingen. ‘Rustig!’ schreeuwde Talmanes hun toe. ‘We kunnen niet de hele weg naar Caemlin rennen. Rustig!’ Hij liet de mannen zo snel lopen als

hij durfde, bijna in looppas. Hun pantsers rammelden. Elayne had de halve Bond meegenomen naar de Akker van Merrilor, ook Daerid en het grootste deel van de cavalerie. Misschien had ze voorzien dat ze zich snel zou moeten terugtrekken.

Nou, Talmanes zou toch niet veel aan de cavalerie hebben gehad in de stadsstraten, die ongetwijfeld net zo verstopt zouden zitten als deze weg. Seflar snooft en gooide opnieuw met zijn hoofd. Ze waren nu dichtbij; boven de stadsmuren even verderop – zwart in de nacht – straalde een kwaad licht uit. De stad leek wel een vuurkuil.

Bij gevallen gratie en vaandels, dacht Talmanes huiverend. Er hingen reusachtige rookwolken boven de stad. Dit was niet best. Veel erger dan toen de Aiel naar Cairhien waren gekomen.

Talmanes gaf Seflar eindelijk de vrije teugel. De ruïn galoppeerde een eindje langs de stoet, en toen baande Talmanes zich met tegenzin een weg naar de overkant, waarbij hij smeekbeden om hulp negeerde. Door de tijd die hij met Mart had doorgebracht, wenste hij dat hij deze mensen meer kon bieden. Het was gewoonweg vreemd, de invloed die Martrim Cauton op je had. Talmanes keek nu heel anders naar gewone mensen. Misschien kwam het doordat hij nog steeds niet goed wist of hij Mart nu als een edele moest beschouwen.

Aan de overkant van de weg keek hij uit over de brandende stad, wachtend tot zijn mannen hem hadden ingehaald. Hij had ze allemaal op een paard kunnen zetten; hoewel ze geen volleerde cavaleristen waren, had elke man in de Bond een paard om lange afstanden te overbruggen. Vanavond durfde hij dat niet aan. Nu er Trolloks en Myrddraal op de loer lagen in de straten, wilde Talmanes dat zijn mannen onmiddellijk klaar waren voor de strijd. Kruisboogschutters liepen met geladen wapens aan de flanken van de rijen piekeniers. Hij wilde niet dat zijn soldaten kwetsbaar waren voor een aanval van Trolloks, ongeacht hoeveel haast ze hadden.

Maar als ze die draken verspeelden...

Het Licht verlichte ons, dacht Talmanes. De stad leek wel een kookpot met al die wervelende rook erboven. Maar sommige delen van de Oude Stad – hoog tegen de helling en zichtbaar boven de muren – stonden nog niet in brand. Het paleis stond nog niet in brand. Hielden daar misschien nog soldaten stand?

Er was geen boodschap ontvangen van de koningin, en voor zover Talmanes kon zien was er nog geen hulp aangekomen voor de stad. De koningin moest nog in het ongewisse verkeren, en dat was een slechte zaak.

Een hele, hele slechte zaak.

Verderop zag hij Sandip en enkele verkenners van de Bond. De slanke man probeerde zich los te maken van een groep vluchtelingen.

‘Alstublieft, meester,’ jammerde een jonge vrouw. ‘Mijn kind, mijn dochter, ik ben haar kwijtgeraakt tijdens de tocht naar het noorden...’

‘Ik moet naar mijn winkel!’ brulde een potige man. ‘Mijn glaswerk...’

‘Lieve mensen,’ zei Talmanes, die zijn paard tussen hen in dreef, ‘als we jullie moeten helpen, kunnen jullie beter achteruitgaan, zodat wij die stomme stad kunnen bereiken.’

De vluchtelingen gingen met tegenzin achteruit, en Sandip knikte dankbaar naar Talmanes. Sandip, met zijn getinte huid en donkere haar, was een van de bevelhebbers van de Bond en een goede veldarts. Vandaag keek de minzame man echter grimmig.

‘Sandip,’ zei Talmanes, die wees, ‘daar.’

Een eindje verderop stond een grote groep strijders opengepakt naar de stad te kijken.

‘Huurlingen,’ bromde Sandip. ‘We zijn er al meerdere groepen van tegengekomen. Ze leken geen van allen geneigd om een vinger uit te steken.’

‘Dat zullen we nog wel eens zien,’ zei Talmanes. Er stroomden nog steeds mensen naar buiten door de stadspoorten, hoestend, met karige bezittingen in hun armen en huilende kinderen op sleeptouw. Die stroom zou niet snel afnemen. Caemlin was druk als een herberg op marktdag; de groep die het geluk had te ontsnappen, zou maar een fractie zijn van de mensen die nog binnen waren.

‘Talmanes,’ zei Sandip zacht, ‘die stad verandert snel in een dodelijke val. Er zijn niet genoeg uitwegen. Als we daarbinnen met de Bond vast komen te zitten...’

‘Ik weet het. Maar...’

Bij de poorten trok een golf van angst door de vluchtelingen. Het was bijna iets fysieks, een beving. Het geschreeuw werd indringender. Talmanes draaide zich om; reusachtige gestalten bewogen zich in de schaduwen onder de poort.

‘Licht!’ riep Sandip. ‘Wat is dat?’

‘Trolloks,’ antwoordde Talmanes, die Selfar wendde. ‘Ze willen proberen de poort in handen te krijgen om de vluchtelingen tegen te houden.’ Er waren vijf poorten die de stad uit leidden; als de Trolloks die allemaal in handen kregen...

Dit was nu al een slachting. Als de Trolloks konden voorkomen

dat de bange mensen vluchtten, zou het nog veel erger worden.

‘Laat de soldaten opschieten!’ riep Talmanes. ‘Alle mannen naar de stadspoorten!’ Hij dreef Selfar aan tot galop.

Overall elders zou het gebouw een herberg worden genoemd, hoewel Isam er nooit iemand binnen had gezien, behalve de hologige vrouwen die zich om de paar kleurloze kamers bekommerden en smake-loze maaltijden bereidden. Niemand kwam hier voor zijn plezier. Hij zat op een harde kruk aan een vurenhouten tafel die zo versleten was van ouderdom dat hij waarschijnlijk al vergrijsd was lang voordat Isam was geboren. Hij probeerde het tafelblad niet al te veel aan te raken, omdat hij anders waarschijnlijk meer splinters zou oplopen dan een Aiel speren had.

Isams gedeukte tinnen beker was gevuld met een donkere vloeistof, maar hij dronk er niet van. Hij zat bij de muur, dicht genoeg bij het enkele raam van de herberg om de ongeplaveide straat buiten te bekijken, die 's avonds schemerig werd verlicht door een paar roestige lantaarns aan de gevels van andere gebouwen. Isam zorgde ervoor dat zijn profiel niet zichtbaar was door het vettige glas. Hij keek geen enkele keer rechtstreeks naar buiten. Het was altijd beter om geen aandacht te trekken in het Dorp.

Dat was de enige naam die deze plek had, als je al kon zeggen dat hij een naam had. De grote, gammele gebouwen waren in de loop van tweeduizend jaar talloze keren tegen de vlakke gegooide en weer opgebouwd. Eigenlijk leek het, als je niet al te nauw keek, wel een stadje op zich. De meeste gebouwen waren neergezet door gevangenen, vaak met weinig tot geen kennis van zaken. Ze hadden dat gedaan onder toezicht van mannen die er al even weinig van wisten. Een flink aantal huizen leek uitsluitend overeind te worden gehouden door de panden aan weerskanten ervan.

Er liepen zweetdruppeltjes langs Isams slapen omlaag terwijl hij onopvallend naar de straat keek. Welke zou achter hem aan komen?

In de verte zag hij vaag de omtrekken van een berg die de nachthemel doormidden kliefde. Ergens in het Dorp raspte metaal langs metaal, als stalen hartslagen. Gedaanten bewogen zich over de straat. Mannen, dik ingepakt in mantels met kappen, hun gezicht tot onder de ogen verborgen achter bloedrode sluiers.

Isam paste wel op dat hij zijn blik niet te lang op hen liet rusten.

Er rommelde donder. De hellingen van die berg waren vol met vreemde bliksemschichten die omhoogschoten naar de altijd aanwezige grijze wolken. Maar weinig mensen wisten van dit Dorp, niet

ver weg van de vallei van Thakan'dar, met Shayol Ghul zelf er onheilspellend boven. Weinig mensen hadden zelfs maar geruchten opgevangen over het bestaan ervan. Isam zou het niet erg hebben gevonden om tot de onwetenden te behoren.

Nog zo'n man kwam langs. Rode sluiers. Die hielden ze altijd voor. Of althans, bijna altijd. Als je er een tegenkwam die zijn sluier liet zakken, moest je zorgen dat je hem gauw doodde, anders zou hij jou doden. De meeste mannen met rode sluiers leken geen duidelijke reden te hebben om op pad te zijn, behalve om kwaad naar elkaar te kijken en af en toe een van de talloze magere, verwilderde zwerfhonden te schoppen als die hun pad kruisten. De weinige vrouwen die buiten liepen, drentelden met neergeslagen blik zo dicht mogelijk langs de gevels. Er waren geen kinderen te zien, en waarschijnlijk waren er ook niet veel te vinden. Het Dorp was geen plek voor kinderen. Isam wist dat als geen ander. Hij was hier geboren en getogen.

Een van de mannen die langsliep, keek naar Isams raam en bleef staan. Isam bleef heel stil zitten. De Samma N'Sei, de Oogblinders, waren altijd al prikkelbaar en trots geweest. Nee, prikkelbaar was te mild uitgedrukt. Als ze het in hun kop kregen, regen ze zomaar een Talentloze aan hun mes. Meestal was het een van de dienaren die boette. Meestal.

De man met de rode sluier bleef naar hem kijken. Isam hield zijn zenuwen in bedwang en probeerde niet terug te staren. Hij was hier dringend ontboden, en zulke opdrachten sloeg je niet in de wind als je wilde blijven leven. Maar toch... als de man één stap naar het gebouw toe zette, zou Isam snel Tel'aran'rhiod in glijpen, ervan overtuigd dat zelfs een Uitverkorene hem van hieraf niet kon volgen.

Met een ruk wendde de Samma N'Sei zich af van het raam. Snel liep hij weg bij het gebouw, met ferme stappen. Isam voelde iets van zijn spanning wegebben, hoewel die hem op deze plek nooit helemaal zou verlaten. Dit was niet zijn thuis, ondanks zijn jeugd hier. Deze plek was de dood.

Beweging. Isam keek naar het einde van de straat. Een lange man kwam zijn kant op, gekleed in een zwarte jas en mantel, maar met zijn gezicht ontbloot. Ongelooflijk genoeg liep de straat leeg en schoten de Samma N'Sei zijstraten en stegen in.

Dan was dat dus Moridin. Isam was geen getuige geweest van het eerste bezoek van de Uitverkorene aan het Dorp, maar hij had erover gehoord. De Samma N'Sei dachten eerst dat Moridin een Talentloze was, maar toen had hij hun het tegendeel bewezen. De beperkingen

die voor de Samma N'Sei golden, golden niet voor Moridin.

Het aantal gesneuvelde Samma N'Sei verschilde elke keer als het verhaal werd verteld, maar het was nooit lager dan tien. Door wat Isam met eigen ogen had gezien, kon hij dat wel geloven.

Toen Moridin de herberg bereikte, was de straat op de honden na verlaten. En Moridin liep gewoon langs. Isam keek zo aandachtig naar hem als hij durfde. Moridin leek geen belangstelling te hebben voor Isam of de herberg waar hij was opgedragen te wachten. Misschien had de Uitverkorene andere dingen te doen en zou Isam een bijgedachte zijn.

Toen Moridin voorbij was, nam Isam eindelijk een slok van zijn donkere brouwsel. De plaatselijke bewoners noemden het simpelweg 'vuur'. Het maakte die naam waar. Volgens zeggen was het afgeleid van een drankje uit de Woestenij. Net als al het andere in het Dorp was het een verwrongen versie van het oorspronkelijke.

Hoe lang zou Moridin hem laten wachten? Isam vond het hier niet prettig. De omgeving riep te veel herinneringen op aan zijn jeugd. Er kwam een bediende aan – een vrouw in een zo sleets gewaad dat het bijna een vod was – die een bord voor hem op tafel kwakte. Ze zeiden geen woord tegen elkaar.

Isam keek naar zijn maaltijd. Groenten – voornamelijk paprika en uien – die dun waren gesneden en gekookt. Hij pakte een stukje op, proefde het, zuchtte en schoof het bord van zich af. De groenten waren laf als ongekruidе gierstepap. Er lag geen vlees op het bord. Dat was eigenlijk niet erg; hij at niet graag vlees, behalve als hij zelf had gezien hoe het dier was gedood en geslacht. Het was een overblijfsel uit zijn jeugd. Als je niet bij de slacht was geweest, wist je het nooit. Een stuk vlees kón hier iets zijn wat in het zuiden was gevangen, of een koe of geit die hier ter plaatse was gefokt.

Of het kon iets anders zijn. Soms verloren mensen hier weddenschappen die ze niet konden betalen. Samma N'Sei die niet voldeden, werden uit hun opleiding gezet. Verdwijningen waren hier aan de orde van de dag. Lijken bleven maar zelden lang genoeg liggen om te worden begraven.

Deze hele plek mag branden, dacht Isam met verkrampte maag. Hij mag branden met...

Iemand kwam de herberg binnen. Vanaf zijn plek kon hij niet beide kanten van de straat zien, helaas. Het was een knappe vrouw, gekleed in een zwart gewaad met rode zomen. Isam herkende haar slanke gestalte en fijne gezicht niet. Hij was er steeds meer van overtuigd dat hij alle Uitverkorenen kende; hij had ze vaak genoeg gezien in de

droom. Dat wisten zij niet, natuurlijk. Zij dachten dat ze er heer en meester waren, en sommigen van hen waren inderdaad heel vaardig.

Isam was net zo vaardig, en ook uitzonderlijk goed in ongezien blijven.

Wie dit ook was, ze droeg dus een vermomming. Waarom zou ze hier de moeite nemen om zich te verstoppen? Hoe dan ook, zij moest degene zijn die hem had ontboden. Geen enkele vrouw liep door het Dorp met zo'n hooghartig gezicht en zoveel zelfvertrouwen, alsof ze verwachtte dat zelfs een kei haar zou gehoorzamen als ze die opdroeg te springen. Isam liet zich zwiingend op zijn knie zakken.

Bij die beweging vlamde de pijn van de wond in zijn maag weer op. Hij had zich nog altijd niet hersteld van het gevecht met de wolf. Meteen voelde hij vanbinnen iets kronkelen; Luc haatte Aybara. Merkwaaardig. Luc was doorgaans de meest meegaande van de twee, en Isam de harde. Of althans, zo zag hij zichzelf.

Hoe het ook zij, over deze specifieke wolf waren ze het eens. Aan de ene kant was Isam opgewonden; als jager had hij zelden zo'n uitdaging als Aybara gehad. Maar zijn haat ging dieper. Hij was vastbesloten Aybara te doden.

Isam onderdrukte een grimas van pijn en boog zijn hoofd. De vrouw liet hem op zijn knie zitten en nam aan zijn tafel plaats. Ze tikte een poosje zwiingend met haar vinger tegen de zijkant van de tinnen beker, starend naar de inhoud.

Isam zweeg. Veel van die dwazen die zich Duistervrienden noemden, kronkelden en wurmden als een ander macht over hen had. Eigenlijk, gaf hij schoorvoetend toe, zou Luc waarschijnlijk net zo kronkelen.

Isam was jager. Dat was alles wat hij wilde zijn. Als je je zeker voelde in wat je was, was er geen reden om boos te worden als je op je plaats werd gezet.

Licht, maar die buikwond brandde echt.

'Ik wil hem dood hebben,' zei de vrouw. Haar stem was zacht maar indringend.

Isam zweeg.

'Ik wil dat hij wordt uitgebeend als een beest, zijn ingewanden op de grond gesmeten, zijn bloed een bad voor raven, zijn botten verbleekt, vergrijsd en tot stof vergaan in de hitte van de zon. Ik wil hem dóód hebben, jager.'

'Altor.'

'Ja. In het verleden heb je gefaald.' Haar stem was als ijs. Hij kreeg het koud. Dit was een harde. Even hard als Moridin.